

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

II-то обикновено Народно Събрание

(Втора Сесия)

СИ ЗАСЪДАНИЕ, НЕДЪЛЯ 14 ДЕКЕМВРИЙ 1880 ГОД.

(Подъ председателството на г-на Н. Сукнарова. — Начало въ 1 часъ.)

Председателъ: (Звъни.) Ще се чете списъка на депутатитъ.

Секр. Золотовъ: (Чете списъка): Вчера отсъстваха: Христо Стояновъ, Икономъ попъ Тодоръ, Павловъ, Стоянъ Брънчевъ, Даскаловъ, Расолковъ, Кара-Петровъ, Цеко Ванчевъ, Симидовъ, Нино Петровъ, Д-ръ Молловъ, Тодоръ Балабановъ, Климентъ Епископъ Браницкий, Даскалъ Тодоръ, Атанасъ Храповъ, Райчо Каролевъ, Д-ръ Браделъ, Кирковъ, Бурмовъ, Йорданъ Тодоровъ, Митрополитъ Григорий, Г. Цанковъ, Гр. Начевичъ, Тодоръ Станчевъ, Атанасъ Костовъ, Кънчо Жековъ, Гане Черневъ, Христо Симеоновъ, Поповичъ, Колони, Симеонъ Митр. Преславский, Тодоръ Икономовъ, Иванчо Стояновъ, Тома Кърджиевъ, Калчо Симеоновъ, Стоилъ Поповъ.

Председателъ: Отъ 172 души представители 60 отсъствуватъ заедно съ касиранитъ, 112 присъствуватъ, повече отъ половината, засъданието се отваря, ще се чете протоколъ 95.

Секр. Грънчаровъ: (Чете протоколъ 95.)

Председателъ: Има ли нѣкой да направи забѣлжка?

Соколовъ: Военниятъ Министръ не е казалъ

категорически, че внесенний законъ отъ г. Недѣлковича не може да се приспособи, но че ще го опита въ нѣкой окръгъ и ако е добръ, ще се внесе въ бѣдѣщата сесия.

Грънчаровъ: Както знае Нар. Събрание, че тия дневници сж съкратени и онова, което г-нъ Военний Министръ е говорилъ, ние не можемъ точно да го опишемъ, само главното е туй, че законопроектътъ не е за прилагане, а точното е въ стенографическитъ протоколи.

Соколовъ: Добръ, само да се знае.

Ненко Храновъ: Азъ мисля, че е станала погрѣшка и желая да се поправи, защото азъ не казахъ, Нар. Събрание да не позволява 25 дюлома, но казахъ г-нъ Министръ да внесе онова, което сжществува и защото не е минжло презъ Нар. Събрание, то да се внесе и да се одобри или отхвърли. Именно за този циркуляръ; той да се преглѣда отъ Нар. Събрание.

Грънчаровъ: Протоколътъ така пише, щото г. Н. Храновъ е заявилъ, че предписанието на г-на Министра на Правосѣдието, съ което не се позволява на гражданитъ да иматъ повече отъ 25 дюл. ниви, да се внесе въ Нар. Събрание. Г-нъ Ненко

Храновъ не е разбралъ, когато се чете протоколътъ.

Михайловский: Ще ли се отиѣни или потвърди този цилкуларъ, то е други въпросъ. Тука се казва за 25 дюлума, а по нѣкои мѣста въ сѣдилищата се практикуватъ 100 дюл., т. е. 25 уврата по 4 дюл. единъ увратъ.

М-ръ Цанковъ: На дневенъ редъ вчера Нар. Събрание рѣши да се четатъ нѣкои прошения. Моля Нар. Събрание да се чете прошенито отъ майката на Хаджи Димитра. Нѣма нужда да расправамъ, кой е този Хаджи Димитръ, всинца го знаемъ (Гласове: съгласни!) Ако има едно нѣщо да кажа, то е да помоля Нар. Събрание да вземе въ внимание тая жалба, защото този човекъ е направилъ епоха въ нашата история. За туй ако позволи Нар. Събрание, да се чете.

Предсѣдателъ: То е на дневенъ редъ и ще го прочетемъ. На дневенъ редъ има първо предложението на г-на Министра на Просвящението, което останало отъ вчера; послѣ и това прошение ще дойде. Или ако желае Нар. Събрание, прошенито по напредъ да се чете, азъ не съмъ никакъ противъ това. (Гласове: да се прочете!)

Секр. Золотовъ: (Чете прошенито на Х. Мария Х. Николица отъ градъ Сливенъ, майка на войводата Хаджи Димитра, съ което моли да се даде помощ на нея, а дѣцата на сина ѝ Хаджи Петра да се взематъ подъ защита.

М-ръ Цанковъ: Вие виждате, че къмъ законопроектътъ, вотиранъ за поборниците, може да се отнесе това прошение. Тя има 4 дѣца на главата си, да ги храни. Споредъ законътъ твърдѣ малко щѣла да получи. За това да ѝ се опрѣдели една пенсия отъ 100 фр. на мѣсецъ, ако намѣри това за добръ Събранието (Гласове. 120 фр.)

М-ръ Каравеловъ: Менѣ се чини, че 100 фр. е доста, защото ще се откриятъ вѣроятно още други хора, които ще искатъ помощъ. 100 фр. е доста да може да живѣе въ Сливенъ. Тя е въ провинция и съ 600 гроша може да се живѣе тамъ.

Докмеджиевъ: Ние по напредъ рѣшихме награда за войводи, именно за такива, които сж даже доста млади и въ сѣстояние, за да могатъ да се употребяватъ за въ работа, ние бѣхме доста щедри и надарихме ги както трѣба и може би още повече; но при името Хаджи Димитръ трѣба всѣкий българинъ да му трепни сърдцето кога го чуе. Той е билъ причина, гдѣто се повдигна България. Сега майката му е съ 4 дѣца. Когато наградихме хора съ 200 фр. мѣсечно, които сж още за работа, то, мисля, не е никакъ справедливо да ѝ се дава само 100 фр. Азъ съмъ съгласенъ само 100 фр. да ѝ се дава, но само съ условие, че нейнитѣ дѣца

ще се взематъ на правителственъ счетъ въ училищата.

М-ръ Каравеловъ: Колкото за послѣдното, което г. предговорившии каза, азъ съмъ съгласенъ, щомъ имаме стипендии, то дѣцата на поборниците иматъ преимущество предъ другитѣ. Само ние не можемъ да ги въспитаваме въ Румелия, а тука можемъ да ги вземемъ на нашъ счетъ.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Народното Събрание да се говори? (Не желае). Приема ли Народното Събрание да се отпусне на майката на хаджи Димитра 100 фр. мѣсечна пенсия? (Приема се). А дѣцата споредъ закона.

М-ръ Каравеловъ: Ние ще имъ пишемъ, че дѣцата ако сж за учение, ще ги вземемъ.

Докмеджиевъ: Зная че споредъ закона; но понеже има доста македонци поборници, на които дѣцата бѣха дошли тука и направихъ разноски и не имъ се приеха дѣцата, за туй се върнаха назадъ въ Македония. За това да се испрати прошенито съ особена препорѣка въ Министерството на Просвящението.

М-ръ Славейковъ: Дѣйствително има дѣца отъ македонски поборници, но които по кжсно сж дошли, а не че е останалъ пренебреженъ законътъ. Това остава за идущата година, когато ще се взематъ предъ видъ. Иначе не може да се направи тамъ, гдѣто е свършено дѣлото.

Предсѣдателъ: Послѣ това на дневенъ редъ има предложението отъ г-на Министра на Просвящението.

Секретаръ Золотовъ: (Чете огношението): До г-на Предсѣдателя на II обикновенно Народно Събрание.

Притвореннитѣ тука предложения отъ повѣренното ми М-во относительно устройството на правителственнитѣ училища имамъ честь да Ви моля, Г-не Предсѣдателю, да ги внесете въ Народното Събрание за разглѣждане.

Подписалъ Министръ Славейковъ.

Предложение.

1) При Министерството на Просвящението сѣстои единъ учебенъ сѣвѣтъ, членовѣтъ на който сж главний секретаръ, началниците на отдѣленията и двама инспектори.

Този учебенъ комитетъ се занимава съ разглѣждане въпроси, относящи се на учебната и въспитателна частъ на училищата: изработване програми, преглѣждане учебници, оцѣнка на учителскитѣ познания и въобще съ всичко, което се отнася до организацията на училищата.

2) Правителственнитѣ учителски семинарии въ Силистра и Цариградъ оставатъ трикласни училища.

3) Правителственната учителска семинария въ

Дубница се закрива слѣдъ свършването текущата 1880/81 учебна година.

4) Въ Шуменъ и Вратца се открива по едно педагогическо училище съ едногодишенъ завършенъ курсъ. Слѣдъ четири години отъ отварянието курсътъ въ тия училища ще е двѣгодишенъ. Въ тѣхъ постѣпватъ ученици, които сж свършили трикласно училище, или които на приемнъ испитъ покажатъ нужднитъ предзнания и които сж навършили 17 годишна възраст.

5) Ако въ софийската класическа и габровската, ломската, кюстендилската реални гимназии се приематъ най малко по десетъ ученици, които желаятъ да се приготвятъ за учители въ първоначалнитъ училища отваря се при тѣхъ отъ идущата учебна 1881/82 година по единъ едногодишенъ завършенъ педагогически курсъ съ прибавяние при гимназията единъ или двама учители по много. Слѣдъ три години тия курсове се унищожаватъ при тия училища.

6) Търновската дѣвическа гимназия състои само отъ четири класса. Ако Министерството намѣри за стодно отваря отъ началото на идущата учебна година едногодишенъ педагогически курсъ.

7) За подържане на педагогическитъ курсове опредѣлява се сума отъ 56000 лева.

8) Опредѣлятъ се 45 степендии за въ педагогическитъ курсови.

9) Въ кюстендилската реална гимназия за учебната 1881—82 год. не ще се отваря новъ по високъ классъ, а това ще може да стане въ началото на учебната 1882—83 година.

10) За направяние здание за реална гимназия въ Ломъ опредѣлятъ се 70,000 лева.

11) Отъ заможни ученици въ първий, вторий и третий классове на правителственнитъ учебни заведения взима се за всѣко полугодие училищна платка отъ 7 лева; отъ ученици въ по горни классове зима се за всѣко полугодие по 10 лева.

Ученици, които сж бѣдни, освобождава отъ плащане училищна платка или на половинъ или съвсѣмъ Министерството на Просвѣщенieto по представлението на учителския съвѣтъ на надлѣжното училище.

Суммата събрана отъ училищната платка употребява се за набавяние учебни пособия за училището, при което е събрана. Една третя частъ отъ цѣлата събрана сума може да се употреби за подпомагане на бѣдни ученици отъ сѣщото училище.

12) За издаване списания на Книжевното Дружество въ София дава се помощъ отъ 12,000 лева.

М-ръ Славйеновъ: Вкратцѣ колкото за обяснение на тѣзи предложения има да кажа нѣколко думи. Преди всичко ще кажа, г-да, че твърдѣ скоро сѣмъ постѣпилъ въ тѣзи служба и всичко не сѣмъ

предвидѣлъ, нито пакъ сѣмъ можалъ да предвидя, догдѣто не сѣмъ влѣзълъ по добръ въ работата. За това тия предложения счетовъ за нужно да ги представя, които могатъ да се видятъ на г-да депутати-тѣ като нововведение и като не толкози важни, именно гдѣто да се взема малка плата отъ тия, които се учатъ и то по 7 и по 10 франка. Това на първий пѣтъ ще се види малко затруднително на тѣзи, които се учатъ, но преди всичко, гдѣто се мѣчимъ да улеснимъ учението на нашитѣ млади, промислихъ това като една добра мѣрка; защото има мнозина, които не сж степендианти, а които сж въ състояние да даватъ една малка плата. Правителството се старае да се не плаща за учение, но освѣнъ за учението, ние трѣба да отпускаме пари за пособия, за книги, кабинети, библиотеки, които сж нуждни като спомагателни срѣдства при учението. За тѣзи нѣща или правителството трѣба да отпусне паритѣ, или пакъ поне твърдѣ малко количество да се приготви отъ онова, което ще плащатъ дѣцата, които се учатъ. Разумѣва се, че отъ спромашки дѣца не ще да вземаме нищо. Освѣнъ това дѣцата съ това ще се учатъ отъ малки още да жертвоватъ за учение, и това ще служи за самоусвършенствованиято на дѣцата. Това е единъ капиталъ, който сега е твърдѣ малкъ, но който въ бѣдѣще може да принесе голѣма полза, защото дѣцата ще се приучватъ да бѣдѣтъ спомагатели. За това бихъ желалъ да се узакони това, защото не е много важно нѣщо.

Сега ще дойдемъ на преобразованието на училищата, именно на тия семинарии, които за напредъ ще ги направимъ трикласни училища. Не че съ това ще стане едно намаляване на развитието, което е предполагало отъ по напредното Министерство, но че ще стане едно икономисване, за да не се харчатъ повече пари. Накарало ме е това да направя една проста смѣтка. Въ учителската семинария въ Цариградъ има три класса съ 60 ученика, между които сж 25 степендианти, а 10 полустипендианти. За единъ ученикъ падатъ се на година 536 франка расходъ.

Въ Дубничката семинария има 110 ученика, отъ които 48 степендианти; и тамъ се пада на единъ ученикъ 421 фр. и 27 сант.

Учителската семинария въ Силистра има 66 ученика, отъ които 4 не редовни и 25 степендианти. За ученикъ се пада 470 франка.

Реалната гимназия въ Ломъ има 4 класса съ паралелни отдѣления и има 181 ученика, отъ тѣхъ 8 сж стипендианти, 3 полустепендианти и за ученикъ се пада 194 фр.

Габровската реална гимназия има 374 ученика; отъ тѣхъ 25 сж степендианти; за ученикъ се пада 144 фр. 86 сант.

Сега видете разликата на това. И това повишение на франковете, което дава правителството повече, излива гдѣто нѣма учиници въ тия новонаредени семинарии и училища. Това ме е накарало да направя една економия, за да се намалѣтъ разносикѣтъ и да се распредѣлятъ тѣ по единъ начинъ тѣй, за да могатъ да ставатъ повече разноси тогава, когато има повече ученици. И това преустройство на училищата тоже желая да ми го позволите.

Послѣ него дохожда учебния съвѣтъ. Въ другитѣ Министерства иматъ повече отдѣления и иматъ тамъ по много началници, които участвуватъ въ управлението. Тѣй сѣщо и нашето Министерство има нужда, ако не толкози да спомогатъ въ работата и въ трудѣтъ, които има управлението на Министерството на Просвѣщеніето, но да спомогатъ въ отношение къмъ училищата. Така щото макаръ да има главенъ секретаръ, началникъ и единъ подначалникъ, има нужда отъ двама главни инспектори.

Нѣкои отъ г-да депутатитѣ изявиха желание, да унищожатъ тия инспектори, или да стане нѣкое измѣнение за тѣхното звание. Но до колкото испиталъ работата, все пакъ виждамъ голѣма нужда за тѣхъ, макаръ че нѣматъ тѣ специална работа, както въ другитѣ Министерства. Въ другитѣ мѣста има учебни съвѣти, които сѣ като едно особено учреждение при Министерството. Чрезъ тѣхъ Министерството прилага въ дѣйствиe не само програмитѣ, но и наредбитѣ за училищата. Тука остава само единъ Министръ, единъ началникъ, който е твърдѣ много занятъ и единъ главенъ секретаръ, които могатъ да въспомогнатъ Министра. А кой да преглѣдва учебници? Именно на тѣхъ се възлага тая работа. Освѣнъ това, да могатъ да отидѣтъ инспекторитѣ, както напр. въ тукашната семинария по особена инструкция, за да преглѣдатъ срѣднитѣ училища. За това желалъ бихъ, като останатъ главнитѣ инспектори при Министерството, да се преобразуватъ тѣй, щото тѣ заедно съ Министра, Началника и Секретаря да съставятъ единъ учебенъ съвѣтъ. Тѣхната длъжностъ не ще бѣде толкозъ инспекторска, но тѣ ще бѣдѣтъ главни съвѣтници, както върху съчинение на програмитѣ, разглѣждане и съставяние на учебници. За това да останатъ тѣ и Народното Сѣбрание да предостави платата на тия главни инспектори, като ми даде пълномощие да мога да преобразувамъ отъ тѣхъ единъ учебенъ съвѣтъ. Колкото за преустройството на другата инспекция, то азъ бихъ желалъ Народното Сѣбрание да възложи инспекцията на народнитѣ училища на Министерството. Сега не може нищо да се направи защото онова, което е прието лани, трае до истичанието на тѣзи година. За това моля Народното Сѣбрание да

приеме онѣзи наредби, както си сѣ били онѣзи година. И така да ми се даде време да промисля по добръ, какъ може да стане тѣзи инспекция на училищата и какъ да бѣде по успѣшна и цѣлѣсходна. Желателно е, г-да, не да умаляваме инспекторитѣ, но ако можемъ да ги увеличимъ и да ги докараме въ състава, щото всѣкий окръгъ да има по единъ инспекторъ. Може би да се вижда разностно и да се представи, че до сегашнитѣ инспектори нищо не сѣ направило, но трѣба да се заблѣжи, че тѣ не сѣ могли всичко да направятъ и при най доброто си желание. На единъ инспекторъ се падатъ 200 и 300 села. Въ една година само край селото да мине, то не може да ги заобиколи, толкози повече ако той се помъчи да влѣзе въ едно село и да нареди нѣщо. Може да се говори каквото да е, но въ разстояние на 4 или 5 мѣсеца не може да се направи нищо и отъ този трудъ мнозина се отчаяха и си дадоха оставката, защото не могатъ да изпълнятъ длъжността, която имъ бѣше възложена и се отказаха да служатъ. А трѣба да признаемъ, г-да, че въ разстояние на 2 или 3 години, нужно е да има инспектори, защото тѣ каратъ, убѣждаватъ, умоляватъ и даже заплашватъ общинитѣ съ министерството и съ правителството, за да се въздигнатъ нови училища и населението да си плаща на учителитѣ. Така щото инспекторитѣ сѣ нуждни поне за 3 години. Като се възложи инспекцията на Министерството, то иска по единъ по практиченъ начинъ да се положи инспекцията на училищата; и за това, моля да ми се предостави суммата, която се е рѣшила за инспекторитѣ и за напредъ. Така за да може да се помогне за едно улечение на училищата. Това сѣ моитѣ възглѣдове върху инспекцията на училищата и моля Нар. Сѣбрание, каквото и да рѣши, да ги има предъ видъ.

Сега дохожда едно предложение за ломската реална гимназия. То не е толкозъ само на Министерството на Просвѣщеніето, защото трѣба да знае Н. Сѣбрание, че тамъ има днесъ за днесъ едно училище направено отъ градътъ безъ правителствена помощ. Това училище се указва, не толкозъ удобно за каквото е предназначено сега, т. е. за една реална гимназия. За това защото се мисли, че трѣбало да се прави особено здание за ковчезничество, финансовъ чиновникъ, телеграфна и пощенска станция, общинско управление, землѣделческа касса, то може по голѣмата частъ отъ тѣзи да се намѣстятъ въ това здание и ако Нар. Сѣбрание рѣши да отпусне тѣзи 70.000 фр., то за реална гимназия може да се направи здание, което да отговаря на назначението си.

Азъ особено на това не настоявамъ, но споредъ нуждата, която се указа и въ споразумѣние съ моитѣ колеги предлагамъ това.

Най послѣ иде 12,000 фр. да се отпуснатъ за редовно едно учебно периодическо списание тука въ София. Завчера когато на Н. Височество долагахъ моитѣ предложения, които предлагамъ сега на Н. Събрание, Н. Височество ме попита, нѣма ли нѣкоя сума опредѣлена за вѣстници или книги. Азъ казахъ, че такава сума нѣма, но че е желателно да се отреди една сума за едно учебно периодическо списание. Освѣнъ това не само че удобри моето предложение Н. Височество, но нарочно ме насърдчи, да предложа това на Н. Събрание. Самъ азъ и вне всинца видите, какви летучи листове се появяватъ и какъ тѣ нѣматъ значение сериозно. Ние трѣба да имаме нѣщо, което да ни ръководи и да имаме едно сериозно периодическо списание. За това предлагамъ тѣзи сума да се отстъпи. Най сѣтнѣ г-да дохождамъ до едно предложение, което г-нъ депутатъ отъ Самоковъ бѣше предложилъ, за възобновение на богословското училище въ Самоковъ. Когато рѣкохъ да поиспитамъ по добръ тѣзи работа, видѣхъ завѣщанието на покойниятъ Дядо Авксентий, който именно завѣща, да се отвори единъ богословски курсъ при централното училище въ Самоковъ. Лани това училище се затвори по причини, които знаете. Сега да се отвори едно пълно богословско училище въ Самоковъ, направи се смѣтка, че ще се изискватъ отъ 28—30000 фр. Това ми се види малко неудобно, защото да кажа истина, едно богословско училище въ държава като нашата е достатъчно и то мисля, че го признаватъ и другитѣ. Но защото има тука едно завѣщание, което не можемъ да отмѣнимъ и самото завѣщание дава единъ доходъ, и защото Рилскій манастиръ тоже за поддържане на това училище жертвова ежегодно нѣщо, азъ мисля съ този доходъ, и тѣзи помощъ и ако се даде още една малка помощъ отъ насъ, то може да се учреди такава богословско училище, както го завѣщателя жетаете. За това е особенното предложение, да се асигнуватъ тѣзи пари отъ Н. Събрание и да можемъ да изпълнимъ това което е нужно.

Тия сж обясненията на предложенията, които предлагамъ на вашето одобрение.

Василъ Радославовъ: Чухме предложенията, които ни се дадоха отъ Министра на Просвѣщението. Тоже на кратко чухме обясненията отъ г-на Министра. Тѣзи предложения сж много и дойдоха, тѣй да кажа, по напредъ, защото за тѣхъ ние щѣхме да бждемъ готови, да ги разискваме при бюджета едно по едно. На какви съображения се внасятъ по напредъ, азъ не зная. Да говоримъ за тѣхъ, иска се подробно; но отъ едно прочитание не може да се запомни реда, но ще направя нѣколко кратки бѣлѣжки, като си задържахъ правото да поговоря за тѣхъ, когато бюджета ще се разгѣдва.

Споредъ предложението за нѣкои правителствени училища се задържатъ и оставатъ съ 3 или 4 классове, а другитѣ се напушатъ за напредъ. Защо се задържатъ? Да ли има малко число учители, или защото сж много правителствени училища? Ако има малко ученици, то не е причина да се въздържатъ. Друго е ако нѣма учители. Напр. каза се, че кюстендилското реално училище се въздържа до 5 классъ; ломъ-паланското се пуца напредъ, т. е. да има висши классове 6 и 7 и като сжща реална гимназия и 8 классове. Менѣ се чини, че това не трѣба да се прави реална гимназия да се задържатъ, ако има малко ученици. Това е навредъ така, че въ висшитѣ отдѣления има по малко ученици, а повечето ученици се събиратъ въ нисшитѣ классове. Това е фактъ на вредъ.

Колкото за въпроса, че трѣба да се въздига зданието за реална гимназия въ Ломъ, азъ мисля, че ако нѣма такова здание, то е нужно. Сегашното здание не отговаря на програмата, която дадохме на правителствени училища. Трѣба да иматъ отдѣления за кабинети: физикаленъ, химически и др. и това сегашно здание не позволява. За това азъ не съмъ противенъ.

Въпроса бѣше за главнитѣ инспектори. Г-нъ Министръ на Просвѣщението при всичко че не е изпиталъ работитѣ, жетаете и за напредъ да има тѣзи главни инспектори. Ние знаемъ само това, че единъ инспекторъ е станалъ архитектъ, и другитѣ инспекторъ нищо не върши. Г-нъ Министръ жетаете да направи отъ тѣзи инспектори единъ учебенъ комитетъ, който да преглежда учебници. Да ли ще бждатъ въ състояние тѣзи двѣ лица да разгѣдватъ учебници и за гимназии, и за семинарии и други училища, това е въпросъ, на който всѣкий може да отговори отрицателно. Друго нѣщо е ако въ този комитетъ сж повече лица и ако се промѣни названието инспектори въ учебенъ комитетъ. Колкото зная, за сега учители, които предаватъ въ реални гимназии, тѣ по лека съставляватъ учебници въ съгласие съ своитѣ съдружници, каквото напр. въ габровската реална гимназия. Като преподаватъ съставляватъ учебници и тѣ знаятъ учебницитѣ, които сж препоръчени въ другитѣ държави отъ министерствата на просвѣщението. Но това може да става безъ състава на тия нарѣчени главни инспектори. Азъ можъ да кажа, че тѣзи инспектори сж излишни.

Колкото за инспекцията, азъ не зная отъ колко души тя състрои 9 или 10, но каза г-нъ Министръ на Просвѣщението, че тѣзи при всичко, че сж много работили, не сж свършили нищо и признава, че не сж друго, освѣнъ дюлгери: поучаватъ, настаняватъ и убѣждаватъ населението да правятъ училища. Программи се правятъ веднажъ, а не всѣкий мѣсець,

всѣка година. Знае се въ първоначалнитѣ училища какво се преподава. Това е веднажъ за всѣкога опредѣлено. За това не знаа защо сж необходими. Да даватъ програми на министерството? Тѣхъ министерството ги прави и се пращатъ на училищнитѣ настоятелства. Друго нѣщо е ако да сж повече и да има въ всѣка околия единъ инспекторъ. Инспекторитѣ би били по полѣзни, ако би влѣзли въ учителска служба да преподаватъ, а може да направимъ тѣй, щото всѣка година нѣколко мѣсеца да излизатъ да правятъ разгледанье. А не да не правятъ нищо, а само да поучаватъ населението да въздига училища. Населението е принудено отъ самата Конституция за това, гдѣто се казва, че всѣкий гражданинъ трѣба да свърши първоначалното учение, — ще каже, че самата общинска управа има да се грижи да подигне училище и да бди на училищата си. Но училища, които не сж правителствени, ако искаме да имъ налагаме правителственъ надзоръ, това е свършено друго нѣщо. Да преглѣждатъ инспекторитѣ правителственитѣ училища, това е умѣстно, но инспектори назначени отъ правителство да преглѣждатъ общественитѣ училища, това не е умѣстно. За това най добро ще бѣде, щото учителитѣ въ градоветѣ да излѣзватъ въ годината по 1, 2, 3 недѣли, и да обикалятъ по селата, да поощряватъ населението и да подбуждатъ населението да прави училища и да глѣдатъ да ли се изпълнява програмата до нѣгдѣ както е предписана. Защото съвсѣмъ не може да се изисква изпълнението ѝ, или учителътъ не знае, или нѣма воля; но учителъ като инспектира може да свърши нѣщо съ това преминуване.

Когато нѣма училища добръ наредени — то причината е, че нѣма учители въ България — и съ едно преминуване по край градътъ инспекторътъ пакъ не може нищо да свърши. Това е фактъ въ цѣла България почти. Това на кратко имамъ да забѣлѣжа за главнитѣ инспектори и за инспекцията. Защото ние не можемъ да увеличимъ числото на инспекторитѣ и тѣ, които съществуватъ, не могатъ да извършатъ това, което имъ се предписва, за това по добръ е да работятъ въ училищата отъ колкото да се само расхождатъ и да поучаватъ населението, да си прави училищни здания. (Гласове: съгласни!) Ние имаме 8 или 9 правителствени училища отъ 3, 4, 5 класове. До година трѣба да се отвори на всѣко по единъ класъ и ще трѣба 7, 8, 9 души учители, които да преподаватъ по специални науки въ виспитѣ класове. Ще се осѣти тѣзи нужда, която сега виждаме, защото има семинарии както въ Дубница, Царибродъ и нѣма учители, и отъ гдѣ да ги вземемъ? Учители нѣмаме и туряме инспектори! (Веселостъ.) Заради това, азъ отъ своя страна мога да кажа, че по хубаво е инспекторитѣ да бѣдѣтъ

учители, отъ колкото да ходятъ и да не изпълняватъ точно, което имъ се предписва.

М-ръ Славейковъ: Радвамъ се, че предговорившии се съгласи до нѣждѣ съ мене, именно че трѣба да се помисли за инспектори и искаа едно мнѣние, което азъ тоже предлагамъ, че за напредъ трѣба да се назначатъ инспектори въ всѣка околия; между тѣмъ да се распоредимъ така, както можемъ. Но не е достатъчно само да си въобразимъ една добра мисль; но трѣба да видимъ, до колко е тя приспособима. До колкото приспособимостта позволява, ще се постарамъ, но не съмъ съгласенъ съ всичко, което се говори за главнитѣ инспектори, отъ които мисля да се състави единъ учебенъ съвѣтъ. Той признава, че съвѣта е хубаво нѣщо. Ако дѣйствително сега има двама души заедно съ Министра и главний секретаръ, не ще ли съставятъ колко годъ споредъ нуждата единъ учебенъ съвѣтъ, на когото нуждата и полезността не може да откаже г-нъ предговорившии. Азъ дѣйствително не съмъ създавалъ инспекторство. Първото М-ство бѣше направило 15 или 16 инспектори и лани се намалиха. Ние сега искаме не намалението нито свършенното имъ унищожение, а едно преиначение. Отъ по напредъ имаше учебни учителски съвѣти въ всѣко окръжие, на които бѣше възложена тѣзи грижа, а пакъ имаше и инспектори. Сега тѣзи ги нѣма по окръжитѣ. Единъ инспекторъ има 2—3 окръга подъ себе си. Дулгеринъ или ковачъ да е, не може да направи това. Азъ съмъ на мнѣние, че ако се унищожатъ инспекторитѣ, тѣзи година много училища, които сж захванати, не ще бѣдѣтъ искарани. (Шумъ.) На много мѣста нѣма нужда за инспектори, гдѣто народа самъ се грижи за училищата, но има мѣста, гдѣто това е нужно; но ще бѣде несправедливо сега предъ време ако отнемемъ нѣщо, което е захванато отъ рѣшитѣ имъ. Азъ предлагамъ това преустройство на инспекцията да стане, когато я промислимъ по добръ, а не сега когато е още необмислена. И азъ приемамъ промѣненіето, но да се промѣни така да бѣде по цѣлисходна по полезна и по практична. Това се взима за идущата година, а за сегашната да остане.

М-ръ Цанковъ: Менѣ ми се струва, че е по добръ да захванемъ предложението членъ по членъ да го разискваме. Защо да се разгледва изобщо. (Гласове: да се даде на комиссия.)

Предсѣдатель: Приема ли Нар. Събрание съгласно съ предложението на г-на М-ра на Вжтрѣшнитѣ Работи да се пристѣпи да се разисква предложението членъ по членъ, или да се предаде на комиссия. Който не приема да се чете членъ по членъ, да си дигне ржката. (Меншенство.) Приема се членъ по членъ.

М-ръ Каравеловъ: Имамъ малко да отговоря

на г-на Радославска. Г-ство му първо пита защо не чакаме да се разглеждат тези работи, когато се разглежда бюджета. По мое мнение тамъ съвсѣмъ не е на мѣсто. Бюджета е даденъ отъ другъ Министръ, а учреждения и училища съвършено сж друго. Значи, че новия Министръ щомъ е влѣзълъ, мислилъ е, че трѣба да направи нѣкакви измѣнения и не желае да ги прави, когато се разглежда бюджета, а по напредъ. Така щомъ се измѣни това днесъ, ще се измѣни съобразно и бюджета. Имамъ да кажа, какъ мисли правителството за българскитѣ училища. Първо ми се чини, гдѣто се боеше г-нъ Радославовъ, че се задържавахе училища на едно мѣсто съ два класса на друго съ три класса, защото това го правимъ, гдѣто нѣма ученици. Тѣзи ученици, които сж на казѣний счетъ, ще ги пращаме на други училища. Нека има една гимназия съ доволно ученици и по добри учители. Ние трѣба да имаме класически гимназии, защото сме хора, които сме посадени на класическа земя. Трѣба да имаме училище, гдѣто се предава латински и гръцки язици. Освѣнъ това въ всички университети на западъ не приема се на юридически и философски факултети, който не знае латински. За да може нѣкой да постъпи въ нѣкой университетъ на западъ, трѣба да знае горѣ-доло латински и гръцки. Освѣнъ това трѣба двѣ гимназии реални; тѣ даватъ съвършено научно образование. Ще се изучатъ тамъ описна геометрия, химия, физика; но нѣма да има професионаленъ характеръ, а ще служи да може да продължава учението си въ нѣкой университетъ на западъ. А другитѣ училища желателно би било да иматъ професионаленъ характеръ. Въ Самоковъ желая да има занаятчиски характеръ и трѣба да даватъ тѣзи училища окончателно образование и да се преподаватъ тамъ прикладни науки. Така сжщо мисля, че двѣ училища трѣба да изберемъ въ най-многолюднитѣ градове, гдѣто при основнитѣ училища, да има учителска семинария, така напр. въ Шуменъ и Вратца, гдѣто има по 1000 ученици. Нѣма на други мѣста толкова ученици, нито въ Плевенъ, нито въ Самоковъ. За това желая да има: една класическа гимназия, двѣ хубави реални гимназии и двѣ семинарии за селски учители, а другитѣ да иматъ всички професионаленъ характеръ. Защото практическа полза нѣма отъ нашитѣ училища толкова, колкото би било желателно да има. Но това не може да стане така скоро. Когато видимъ колко сж тѣзи расходи, то послѣ можемъ да търсимъ учители и да създаваме училища. Но цѣльта е тѣзи, че трѣба една класическа гимназия, двѣ реални гимназии съ наученъ характеръ, послѣ всички други да бѣдѣтъ професионални училища и двѣ семинарии учителски. Това ще бѣде най-добро и това не се отдалечава отъ онова, което предлага г-нъ М-ръ на Просвѣщенето.

Предсѣдатель: Г-нъ министръ се отдалечава, като се повърна пакъ на горнитѣ разисквания; но Народ. Събрание се произнесе, че ще ги разисква членъ по членъ.

Секретаръ Золотовъ: (Чете първото предложение:) „При Министерството на Просвѣщението състои единъ учебенъ съвѣтъ, членовѣтъ, на когото сж главния секретаръ, началницѣтъ на отдѣлницата и двама съвѣтници.“

Този учебенъ комитетъ се занимава съ разглеждане въпроси, относящи се за учебната и въспитателната частъ на училищата, изработване программы, преглѣждане учебници, одѣнка на учителскитѣ познания и въобще съ всичко което се отнася до организацията на училищата“.

Д-ръ Беронъ: Тука колкото зная за учебенъ съвѣтъ, искамъ да се избератъ лица особено способни за това. Инспекторитѣ сж инспектори; ако трѣба, да се избератъ хора съвѣтници при Министерството, а не да се турятъ инспектори съвѣтници.

М-ръ Каравеловъ: Тука е въпросъ, че всички признаватъ, — и поне покрайнитѣ мѣрѣ никой не възрази противъ, — че трѣба да има нѣкой учебенъ съвѣтъ. Сега трѣба ли съвѣтъ да бѣде само отъ М-ра, главния секретаръ и началницѣтъ или трѣба още нѣкой? Какъ ще ги кръстятъ, инспектори, ревизори или съвѣтници; отъ това нѣма да се измѣни характера. Може би началника на отдѣленieto да се прати на инспекция, това може да бѣде; но при това може да съставлява съвѣта. Сега Нар. Събрание трѣба да се произнесе, намира ли тримата доволно, или трѣба още и други хора въ съвѣта, и ако се прибавятъ, какви хора трѣба да бѣдѣтъ?

В. Радославовъ: За първия членъ, който спомена именно за главни инспектори, тука е най-главното да помислимъ. Каза се за учебенъ комитетъ, че ще да преглѣдва учебници, да одобрява, даже и да съставлява, и който освѣнъ това има една друга длъжностъ да преглѣжда училищата като инспекторъ, да съставя программы всѣка една година и т. н. Азъ мисля, че една такава работа да се даде на тѣзи хора, то не отговаря на назначението инспекторъ и настоявамъ тѣзи двѣ titли инспектори да се унищожатъ. Колкото за комитета, азъ съмъ на мнение да се състави тѣй: отъ главния секретаръ и двама началници (Гласове: има само 1 началникъ!), които подъ предсѣдателството на Министра ще се съвѣтватъ въ случай на таквитѣ важни работи, които могатъ да се явятъ презъ годината напр. учебницѣтъ да ги преглѣдатъ. Освѣнъ това ако се нуждаятъ отъ помощници, на мнение съмъ, да се задѣлжатъ и тукашнитѣ професори отъ гимназията да взематъ участие въ съвѣта. Това разглеждане не ще бѣде по-

стоянно нѣщо, тѣ ще се събиратъ извъредно за удобряване на тѣзи учебници. А главниятъ инспектори да се унищожатъ.

Сава Илиевъ: За тѣзи предложения азъ мисля да се избере една комисия, за да преглѣда по главната частъ отъ тѣхъ, защото тѣ нито сж били въ комисията.

Недѣлковичъ: Азъ ще похортувамъ малко върху задачата на учебния комитетъ. Задачата ще му бѣде да разглѣда и удобрява учебниците. Споредъ моето мнѣние значи да учредимъ цензура за учебниците. Значи другъ да прави учебници не се позволява, а Министерството на Просвѣщението да прави търговия съ тѣхъ. (Веселостъ). Заради туй по моето мнѣние, трѣба всинца да останатъ свободни да пишатъ учебници. Разглѣдването на учебниците трѣба да рѣшаватъ учителскитѣ съборове, а не да се прави като че генийтъ на Българскій народъ се съсрѣдоточаватъ въ Министерството на Просвѣщението; и търговия на Министерството не може да се позволи. Учебниците, които се съставляватъ отъ Министерството, тѣ ще се предпочитатъ отъ всички други, макаръ може би да не отговорятъ на назначението си, да ли ще бѣждатъ по добри, или не. Слѣдователно не трѣба това да се позволи на Министерството.

М-ръ Каравеловъ: Може чловѣкъ да неразбира какво говори, но не трѣба да злоупотрѣблява съ своитѣ неразбории. Да предложи да се ликвидира Министерството на Просвѣщението, тогава разбирамъ. Не давайте пари 1,500,000 франка, но щомъ ги давате трѣба да имате и Министерство, а то трѣба да назначава учители, трѣба да избира учебници за своитѣ училища. Ако сж лоши учебниците, то ученицитѣ не можтъ да напредватъ. Друго още, гдѣто се говори за учебници. Пращатъ ржкописи и искатъ да ги напечататъ на казѣонний счетъ; трѣба да ги преглѣдаме преди да ги дадемъ на печатъ. Значи учебниците предварително трѣба да се преглѣдватъ, даже и за не казѣоннитѣ училища правителството има право да каже, какви учебници трѣба да се употрѣбляватъ тамъ. Може би генийтъ на Българскій народъ се намира въ всѣко село, но трѣба да дадемъ това право, което се предлага тука, на Министерството на Просвѣщението.

М-ръ Славейковъ: Споредъ мнѣнието на говорившия г-на Недѣлковича излиза, че той иска да отнемемъ правото на М-вото на Просвѣщението да преглежда и удобрява учебници, защото нѣкои имали книгопродавница. (Гласове: вѣрно.) Представляватъ М-вото като търговецъ. Министерството никакъ не търгува, нито мисли да търгува, но да остави всѣки видъ учебници да се продаватъ и това нѣма да позволи. Заради туй като отблѣсвамъ предложението на г-на Недѣлковича, азъ желая из-

мнѣнието на училищата да ги приеме Нар. Събрание, като и това е волята на Негово Височество и това промѣнение, което предлагамъ, азъ не ще да бѣде въ вреда на народний успѣхъ, защото ако и да не се подобри, то трѣба учебниците пакъ да се преглѣдватъ. Но съ тази работа не можемъ да натоваримъ учителитѣ, защото учителитѣ се занимаватъ съ своето дѣло и не можтъ да прегледватъ всичкитѣ книги. А ако това направимъ, тогазъ ще рѣче да имъ побъркаме онѣзи цѣль, която имъ е представена. Тука учителитѣ сж си учители, а прегледването на книги не може да бѣде задължително за тѣхъ. Ние знаемъ състава на нашитѣ училища и състава на нашитѣ учители. Ние трѣба да ги подпомогнемъ и Министерството покрайниѣ мѣрѣ да показва, кои учебници сж по добри, а не да казва, че тия ще се продаватъ, които написатъ еди-кой, а други нѣма да се продаватъ. Заради туй азъ не съмъ съгласенъ съ предложението на г-на Радославова. Азъ намирамъ тука двама инспектори за нуждни и желая да се задължатъ тѣ да правятъ инспекция и да подпомагатъ на съвѣта да правятъ программитѣ. Сега има единъ началникъ, единъ главенъ секретаръ, единъ министръ, тѣ всички сж завзети съ текущитѣ работи по управлението. За това ако искате да имѣ какъво значение Министерството на Просвѣщението, трѣба да има едно такова заведение, което да ржководи другитѣ учебни заведения.

М-ръ Цанковъ: Г-нъ Радославовъ самъ признава, че инспекторството е добро нѣщо, но казва, че трѣбало да има инспекторъ въ всѣка една околия; но това не е възможно за сега. Може ли да стане това причина, като не може да има въ всѣка околия, за да се махнатъ съвсѣмъ? Казва г-нъ Радославовъ, че тѣзи инспектори до сега не сж правили нищо, освѣнъ да подканватъ народа, да си прави училища. Не е ли това добро нѣщо? Ще се каже, като подканватъ народа да си прави училища, то въ сѣщо време глѣдатъ училищата какъ върватъ по научната страна. Азъ не разбирамъ какъ той хортува, че тѣзи инспектори не трѣбатъ; казва, че трѣбало по много, а като нѣма, то и тѣзи не трѣбатъ. Това не разбирамъ. Казватъ, че главни инспектори не трѣбало да има при Министерството. Какъ може да мислимъ, че не трѣба да има 1 или 2 души, гдѣто се случаватъ такъвизъ работи, че трѣба да се прати единъ чловѣкъ да преглѣда работитѣ на другъ инспекторъ или на нѣкоя гимназия. За това при М-вото трѣба да има такива хора. Азъ не разбирамъ сега, че като единъ инспекторъ не билъ достоенъ, не трѣбало да имаме инспектори; но че трѣбало да ги махнемъ, защото го било ядъ на нѣкого.

М-ръ Каравеловъ: Господинъ Радославовъ признава, че трѣба да ги имаме, но иска названието

инспектори да се промѣни; но тогава да се тури единъ началникъ повече. Колкото за общественитѣ училища и всички неказионни да мислятъ нѣкои, че не трѣбало да се инспектира отъ Министерството, то добръ; тогава да се постави за принципъ това и ние тогава не ще се бъркаме въ народното просвѣщение, а ще кажемъ, че Министерството съществува само за казѣннитѣ училища. Щомъ се постави въпроса тъй, тогава можемъ да разсѣждаваме. (Шумъ.)

Михайловскій: Г-да! въ Министерството на Просвѣщението има двѣ работи, именно управлението и научната частъ. Министерството има нужда отъ единъ комитетъ, отъ двама или трима учени чловѣци, които специално се занимаватъ по тѣзи частъ, а не по администрацията. Министрътъ и неговитѣ началници, тѣ може да не сѣ нѣкои компетентни по учебната частъ, тѣ сѣ едни хора за канцелярски работи, но тѣ може да не сѣ учени хора до тамъ, но когато дойде за да се испита една книга, когато трѣба да се экзаменира единъ, който е дошълъ отъ едно високо училище, началника не може да го испитва. Може да е добръ учителъ, а не е математикъ или физикъ и т. н., а трѣба специални хора за това. Министерството може да ги командира, да нагледватъ онѣзи висши учебни заведения, като гимназии или реални училища, защото други чиновници не разумѣватъ отъ такъвизъ работи. Заради туй иска се такъвъ учебенъ комитетъ, по тѣзи частъ специаленъ. Тѣ не се мѣсятъ въ канцелярски работи, тѣ собствено сѣ экзаменатори. Тѣ преглеждатъ училищата, книгитѣ, учебницитѣ и програмитѣ. Ако една программа е тѣзи година направена и се види по опитъ, че трѣба да се измѣни, кой ще я измѣни? Това не е работа на началника и министра, защото тѣ сѣ управители, а това е именно длѣжностъ на тѣзи хора, които сѣ специалисти по тѣзи работа. Това ще се намѣри въ всички Министерски управления. За това трѣба да има учебенъ комитетъ. Трѣба да има такъвизъ инспектори, экзаменатори на учителитѣ. Тѣ ще преглѣждатъ дѣцѣми, даже и ако е нужда ще го подложатъ на экзаменъ. Ще го представятъ нѣколко хора на конкурсъ, напр. трѣба една алгебра и ще се каже, програмата на алгебрата е тъй и тъй. Тогазъ ще се явятъ нѣкои работи; кой ще ги преглѣда? Началника ли? Това не е негова работа. Заради туй за два или три инспектори е нужда. Азъ даже съмъ на мнѣние да има едно волно общество учено, въ което да има много членове, които да се занимаватъ съ това нѣщо. Колкото за другата инспекция вънъ по окръжитѣ, то ако се дава 1 1/2 милионъ фр. и това Министерството на Просвѣщението трѣба да види гдѣ отиватъ тѣ, което ще каже, че не е излишно да се дадатъ тия 20.000 франка на инспектори. Гдѣто нѣма инспекция, работата върви по

довѣрие. Всинца имате слуги въ къщитѣ си, но когато не е вашето око при тѣхъ, то пакъ не се върши работата както трѣба. Истина, че инспекторътъ не може да обиколи всички граници, но колкото обиколи, то е все полза. Ако не може тѣзи година, то до година ще заобиколи селото. Но правителството трѣба да надзирава. Въспитанието на народа принадлежи на него. (Предсѣдателъ: говорете за комитета; не е дума за инспекцията.) Сега за инспекция отвори дума г-нъ М-ръ Цанковъ и азъ повторихъ послѣ него.

Д-ръ Беронъ: Тука се казва учебний съвѣтъ да бѣде цензура, това не е право. Той ще преглежда всички нови, но и вѣтхи учебници и ще отѣнява, кои сѣ способни за да се введатъ въ училищата. Значи, всички учебници ще преглѣжда този комитетъ. По моето мнѣние най добръ да е съвѣтъ и да се каже: „съвѣтъ при Министерството“ и ако е нужда за нѣкоя инспекция, може да се проваждатъ единъ или двама споредъ нуждата. Значи този съвѣтъ ще има грижа да преглѣдва книги, да съставя програми и да дава разни наредби по Министерството на Просвѣщението, които се отнасятъ до просвѣщението. Но не може единъ началникъ, ако напр. не разбира отъ учебната частъ, да се мѣси въ това. Значи съвѣта е нѣщо отдѣлно. Инспектори да нѣма.

В. Радославовъ: Имамъ честъ да забѣлѣжа на г-на Михайловскій, че неговото говоренъе е повече идеално, отъ колкото реално. Той говори, че трѣба да има такива хора, които да преглеждатъ даже учебници, за които трѣба да бѣдѣтъ специалисти. Каза, че ще се появи алгебра, трѣба специалисти да я преглѣдатъ; ще се яви химия, трѣба да бѣде химикъ, ще се появи ботаника или зоология, трѣба да бѣде натуралистъ. Ние виждаме, че за да се удовлетвори тая потребностъ, трѣба да стане единъ многочисленъ специаленъ комитетъ, който да преглѣдва учебници; но това е, господа, невъзможно. Колкото за онѣзи частъ дѣто казва, че не трѣба да иматъ канцелярска работа, той се лѣже съ това, защото и М-вото на Просвѣщението се занимава съ същото, което искаме да дадемъ на инспекторитѣ и въ същата наредба, която даваме на инспекторитѣ се казва, че сѣ длѣжни да пишатъ програми. Не е ли това канцелярска работа? Инспекторитѣ трѣба да ги махнемъ и трѣба да прибавимъ единъ началникъ или единъ помощникъ, или двама подначалника, съ това съмъ съгласенъ, но на това мнѣние съмъ, че всѣкий день нѣма да се явяватъ такъвизъ учебници, както мислятъ нѣкои г-да предговоривши. Ще се появятъ по на рѣдко, за това Министерството само може да преглѣдва тѣзи учебници. Ако види, че само не може, тогава може да се допита до професоритѣ на реалнитѣ, или классическитѣ гимназии тука.

Това имамъ да забѣлѣжа за главнитѣ инспектори. А колкото за инспекцията послѣ ще говоря.

Петръ Станчовъ: Скъпимъ се, г-да, гдѣто не трѣба да се скъпимъ. Ние знаемъ, г-да, че просвѣщението е основа на всѣка добърѣредена държава. Не се скъпимъ да направимъ статистическо отдѣление въ еди-кое Министерство, или минералогическо отдѣление въ еди-кое, а скъпимъ се, когато се предлага да има двама учени хора при Министерството на Просвѣщението, да се не занимаватъ нито съ ошура, нито съ десѣтка, нито съ други работи; да се не занимаватъ съ добитѣка, или имуществото на Княжеството, но да се занимаватъ съ бѣдѣщето развитие на нашитѣ дѣца, съ развитието на народа. Ще рѣче, че говоримъ върху единъ въпросъ, на когото лѣжи основата за доброто на народа. Тука се скъпимъ за двама хора по 6,000 франка — 12,000 франка! За това да се съгласимъ да приемемъ този учебенъ комитетъ да състои: отъ Министра, единъ началникъ, главний секретаръ и двама инспектори, които ще се занимаватъ специално съ просвѣщението на страната. Най-сѣгнѣ ние знаемъ, че отъ освобождението на самъ се сме управляли по финансовална и административна частъ, а сме забравили по образованието. Ако си останемъ въ това положение, въ което сме днесъ, това е лошо. Ако да продължимъ на дълго да говоримъ противъ предложението на г-на Министра, то значи да бѣгаме отъ свѣтлината. Не трѣба да бѣдемъ скъпи тамъ, гдѣто трѣба да бѣдемъ щедри. Още въ заключение ще кажа, че отъ изказанитѣ думи на г-на Недѣлковича, да не даваме право на М-вото на Просвѣщението да прави търговия, имамъ честъ да му кажа, че ако има нѣколко книжки въ лукана си, той ще ги продаде, ако еж за нѣщо:

Лазаръ Дуковъ: Това разискване че трѣба още двама души да се прибавятъ. (Гласове: не.) Тримина има, и двамина още да прибавимъ. За тѣзи двама души толкова време да загубимъ, е нѣщо излишно. Когато на толкова мѣста сме отпустили, защо тука толкова сме спестливи, когато нашето бѣдѣще лѣжи въ това. Ние ако се скъпимъ за 6,000 фр. споредъ мене изгубваме ги пакъ съ времето, което разискваме; за което е по скъпо. Имаме доста други работи.

М-ръ Каравеловъ: Азъ ще отговоря на г-на Радославова. Понеже говори да се увеличатъ отдѣленията и послѣ че трѣба да се увеличатъ помощницитѣ, азъ има да му кажа, че той не разбира отъ Министерство. Нашитѣ помощници на началницитѣ на отдѣленията, тѣ и за писари ги не бива. Защо ги приемаме? Защото нѣма други. Имаме началници на отдѣленията, за тѣхъ азъ се заръждавамъ, но помощницитѣ у насъ не само гимназии не сж свър-

шили, а даже и народни училища всички не сж свършили. Трѣба хора, които сж свършили университети. Ако да намѣря хора, които сж свършили гимназия, азъ ще ги взема утрѣ всички. Сегашнитѣ помощници тѣ сж за писари.

В. Радославовъ: Г-да! (Исчерпано е!) Азъ има само това да кажа. Г-нъ П. Станчевъ говори за скъпия. Тука говоримъ за унищожение на една титла. Ние не се скъпимъ. Азъ съмъ на мнѣние, инспекторитѣ да се махнатъ. Азъ не настоявамъ, че разбирамъ по много отъ М-вото, но желая инспекторитѣ да се унищожатъ, а помощници трѣба да се дадатъ на М-вото на Просвѣщението. А 6 или 10,000 франка ли бѣдѣтъ, това е друго нѣщо.

М-ръ Каравеловъ: Да се турнат „свѣтници.“ Тука сме Народно Събрание, а не академия да се занимаваме съ филология. Азъ не искахъ да обидя г-на Радославова, защото това е истина, че помощницитѣ на началницитѣ на отдѣленията тѣ сж писари. Да се иска нѣщо самостоятелно отъ тѣхъ да работятъ, не можемъ. (Гласове: да се вотира!)

Предсѣдателъ: Давамъ на гласоподавание. Приема ли Нар. Събрание членъ първий отъ предложението на г-на Министра на Просвѣщението така, както се това предлага отъ сѣщия Министръ съ измѣнение думата „инспектори“ съ дума „свѣтници“? (Приема се.)

Давамъ на 5 минути распусъ.

(Послѣ распусъ)

Предсѣдателъ: Засѣданието се отваря отъ ново.

Секр. Золотовъ: (Чете) 2. „Правителствениитѣ учителски семинарии въ Силистра и Цариградъ оставатъ трикласни училища.“

Д-ръ Беронъ: Азъ не можъ да разберъ названието „семинария“, защото „семинария“ се употребява само за духовни училища. А тука вмѣсто „семинария“ трѣба да се каже „нормално училище.“ Семинария се вика онова училище, гдѣто се преподаватъ духовни науки.

М-ръ Славейковъ: Именно това се предлага, защото семинарията има и други задължения, които М-твото сега вижда, че не отговарятъ на тѣзи задължения онѣзи, които сж въ тѣхъ, за това намѣрихъ за добро да си остане „третокласни училища.“ А за по горнитѣ классове можѣтъ да отидѣтъ ученици на други мѣста, които по доло се назначаватъ, защото именно за онѣзи, които желаятъ да станатъ учители, се преобразуваха училищата, за да се умалѣтъ разносцитѣ и да се увеличи контингента на учителитѣ по скоро. За това семинариитѣ трѣба да станатъ третокласни училища, а както и да се наричатъ, то е все едно; обаче слѣдъ като свѣршатъ ученицитѣ третокласнитѣ училища, да постѣпватъ въ педагогическитѣ курсове.

М-ръ Каравеловъ: За това нѣщо т. е. за учители въ народнитѣ училища, трѣба да се приготвятъ тамъ, гдѣто има много малки дѣца. Въ многочисленитѣ градове като Шуменъ и Вратца ще станатъ педагогически училища; а другитѣ ще станатъ обикновенни народни училища.

В. Радославовъ: Азъ не щѣ да говоря за названието на училищата, само ще кажа, че като ставатъ трикласни училища, степендиянтитѣ ще се премѣстятъ въ други градове; но ако има частни ученици, гдѣ ще се учатъ, или ще престанатъ да се учатъ, защото степендиянтитѣ разбраха, че ще се премѣстятъ.

М-ръ Славейновъ: Странно ми се вижда питанието на Г-на Радославова, защото ако степендиянтитѣ се премѣстятъ, то не могатъ ли и другитѣ ученици да отидатъ на други мѣста? тукъ се говори за тѣзи училища, които се поддържатъ отъ правителството; а за двама или трима ученика не ще намѣримъ никакъ за справедливо да харчимъ такава сума. Като излѣзатъ 1—2—3 или 6 лесно могатъ да се премѣстятъ другагдѣ. Напр. силистренскитѣ могатъ да се премѣстятъ въ ипоменскитѣ педагогически курсъ; царибродскитѣ — тука или въ Кюстендилъ и дубничанскитѣ въ Кюстендилъ. Съ това никакъ не се спира образованието; а ако искаме да поддържаме учители за 2 или 3 ученика, ще направимъ излишни разности.

М-ръ Каравеловъ: Трѣба да забѣлѣжа, че всѣка година ще умножаваме по 10 или 15 учители нови, ако останатъ всичкитѣ училища, както върватъ. Вие ще видите, че бюджета ще се увеличи още повече отъ 1½ мил. фр. Трѣба да направимъ именно съкращение. Ако останатъ двама или трима ученика въ Царибродъ; по лесно ще ги пратимъ на друго мѣсто, отъ колкото да държимъ тамъ учители. По добръ е да бждатъ по малко училищата, но да бждатъ по свѣстни. Сега даже и нѣмаме учители. Ако ги оставимъ така, тогава на годината ще трѣба да ассигнувате по 200 или 300,000 фр. повече. Но ще ли намѣримъ учители? — Може би да дадемъ и 8000 фр. на единъ учителъ, но не щѣмъ да можемъ да го добиемъ, защото хора, които сж свършили университетъ, ги нѣма на всждѣ. Даже и хора изъ гимназия излѣзли нѣмаме.

В. Радославовъ: Трѣба да се назначи: кои сж висши или пълни гимназии и кои сж низши? Габровската да ли е пълна?

М-ръ Каравеловъ: Кюстендилската може да бжде пълна, ломската ще бжде пълна, тукашната гимназия ще бжде пълна и Габровската тоже.

Второ педагогически курсове ще има два: единъ въ Шуменъ и другъ въ Вратца, защото тѣзи градове сж въ срѣдата на България. Тамъ ще бжде

курсътъ специаленъ въ една или двѣ години. Разности голѣми нѣма да станатъ съ това, а даже ще бждатъ намалени. Може би ще помогнемъ послѣ и на други училища да станатъ и тѣ третокласни. Въ Русчукъ самия градъ е доста богатъ да си поддържа едно по високо училище. Така сжщо и Варна и други мѣста.

М-ръ Славейновъ: Освѣнъ това ще забѣлѣжа, както по послѣ ще видите, че освѣнъ педагогически курсове, които ще се откриятъ въ Шуменъ и Вратца, за които сж нуждни по двама или трима учители за сега, тоже се мисли да се отвори педагогически курсъ въ Кюстендилъ, при Реалната гимназия, въ Ломъ, тукъ и въ Габрово, тѣй щото които излизатъ и искатъ по скоро да станатъ учители, ще влизатъ въ педагогическитѣ курсове, които ще завършватъ въ една година. Слѣдъ това, едни ще се закриятъ, а други ще останатъ за по дълго време. Въ Вратца и Шуменъ за сега сж отворени, за да можемъ да извадимъ по скоро повече учители отъ педагогическитѣ курсове, тѣй щото ако останатъ нѣйдѣ 10 ученика отъ свършившиятъ третокласно училище, ще могатъ да се премѣстятъ на други мѣста.

Именно това се е имало предъ видъ и сж станали тѣзи съкращения за улеснение, да можемъ да се снабдимъ по скоро съ учители.

Свящ. Радевъ: До колкото зная и сега сжществуватъ въ Шуменъ едногодишенъ педагогически курсъ, който състои отъ 50 ученици, отъ които нѣкои сж свършили четворокласно училище, — а други сж били по селата учители и сж постѣпили въ тоя курсъ. До година поне 30 души ще излезатъ отъ тѣхъ. А за напредъ ще бжде много добръ, особено за онази страна, която е едно срѣдоточие и отъ всичкитѣ страни могатъ да се приематъ тамъ ученици.

М-ръ Каравеловъ: Това стана по инициативата на правителството послѣ моето пътувание. Именно избрахъ се двѣ мѣста, за да помогнемъ на сжществующитѣ училища чрезъ изважданието на учители. Азъ не помня колко се даде на тѣзи, но помогнато имъ е отъ сумата, която се е отпуснала за народното просвѣщение. Само това нѣма още санкция отъ Нар. Събрание.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли още нѣкой да говори? (Не желаетъ.) Който не приема да си дигне ръката. (Никой не дигна.) Прието.

Секр. Золотовъ: (Чете:) 3.) „Правителственната учителска семинария въ Дубница се закрива слѣдъ свършването текущата 1880/81 учебна година“.

Д-ръ Беронъ: Трѣба да се промѣни думата „семинария“.

М-ръ Каравеловъ: Въ семинария не значи да се учатъ калугери. Има семинария въ университетитѣ, гдѣто се упражняватъ ученицитѣ съ професоритѣ въ

различни научни предмети. Има педагогически семинарии въ Германия. Словото „семинария“ не звучи лошо; но освѣтъ това, тя се унищожава.

Дюкмеджиевъ: Азъ ще моля да се разясни това: за туй ли се затваря учителската семинария въ Дубница, защото е близо до Кюстендилъ, или има и други причини?

М-ръ Славейковъ: Нѣма никаква друга причина. Но за да се неубива инициативата на този градецъ, ще му помогнемъ самъ да се развива и да може да си състави такова училище, което сега се премѣстувa по распоряженията на правителството. А онѣзи ученици, които желаятъ да продължаватъ, могатъ да се прехвърлятъ въ Кюстендилъ, гдѣто съществува реална гимназия и гдѣто въ същото време се мисли за педагогически курсъ. Въ същото време въ Самоковъ ще се придодадѣтъ единъ или двама учители. На тѣзи мѣста се остава на самитѣ градове да си устроятъ третокласни училища.

М-ръ Каравеловъ: Въ Самоковъ най-много отъ всичкитѣ градове трѣба да стане ремесленно училище. Тамъ има много занаяти. А колкото за богословското училище, ще се постѣпи споредъ завѣщанието.

В. Радославовъ: Именно стана дума за названието на училищата и чувамъ да се спомянува реална гимназия. Азъ моля г-на М-ра на Просвященiето да разясни: ученици отъ реална гимназия за какво сѣ приготвени, за хуманитарни науки ли или само за реални?

М-ръ Славейковъ: Ако добръ е забѣлѣжилъ г-нъ Радославовъ, г-нъ М-ръ на Финанситѣ по напредъ обясни този предметъ. Ще допълня повторително, че кой на каквото иска ще се посвѣти.

М-ръ Каравеловъ: Миѣнието на правителството е, щото да има една гимназия класическа и второ ще има двѣ реални гимназии съ наученъ характеръ, гдѣто ще се преподаватъ такива науки, съ които да могатъ послѣ ученицитѣ да слѣдватъ природословенъ факултетъ на нѣкой университетъ въ Европа. Другитѣ училища ще се помѣчимъ да ги направимъ всичкитѣ професионални, занаятчийски или ремеслени училища. Но двѣ реални гимназии сѣ достаточни за нашето княжество, отъ гдѣто ученицитѣ послѣ могатъ да постѣпватъ въ медицински факултетъ, математика, физика или геология и отъ гдѣто могатъ да отиватъ по европейскитѣ училища. Сегашната програма може би не отговори, но ще се помѣчимъ да се исправи това; тѣй щото третѣ гимназии ще иматъ наученъ характеръ.

В. Радославовъ: Дѣйствително говорихте за това по напредъ, но желая да знамъ, единъ ученикъ, който свърши реална гимназия, въ кое училище ще се приема: въ техническо или въ университетъ?

М-ръ Каравеловъ: Азъ мисля, че както въ

техника тѣй и въ медицински факултетъ може да постѣпи, защото въ медицински факултетъ не се изисква никакво знание на класическитѣ язици. Техническитѣ факултети въ Европа се отличаватъ отъ философскитѣ по това, че единитѣ иматъ професионаленъ характеръ, а другитѣ нѣматъ; но нашитѣ училища ще се приематъ да постѣпватъ или въ технически или въ медицински факултетъ, гдѣто ще изучаватъ математика, химия, физика. Другитѣ само професионални училища ще бѣдѣтъ; а отъ какъвъ видъ ще бѣдѣтъ, още не сме изработили.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли още нѣкой да говори? (Не желаетъ.) Който не приема 3-о предложение, да си дагне ржката. (Никой не дигна.)

Секр. Золотовъ: (Чете:) 4) „Въ Шуменъ и Вратца се открива по едно педагогическо училище съ едногодишенъ завършенъ курсъ. Следъ 4 год. отъ отварянieto, курсътъ въ тия училища ще е двѣ годишенъ. Въ тѣхъ постѣпватъ ученици, които сѣ свършили трикласно училище, или които на приеменъ испитъ покажатъ нужнитѣ предзнания и които сѣ навършили 17 годишнина възраст“. (Приема се.)

(Чете:) 5) „Ако въ софийската класическа и габровската, ломската и кюстендилската реални гимназии се приявятъ най-малко по десетъ ученици, които желаятъ да се приготвятъ за учители въ първоначалнитѣ училища, отваря се при тѣхъ отъ идущата учебна 1881/2 год. по единъ едногодишенъ завършенъ педагогически курсъ съ прибавяние при гимназията по единъ или двама учители по много. Следъ три години тия курсове се унищожаватъ при тия училища.“ (Приема се.)

(Чете:) 6) „Търновската дѣвическа гимназия, състои само отъ четири класса. Ако М-вото намѣри за съгодно, отваря отъ началото на идущата учебна година едногодишенъ педагогически курсъ.“ (Приема се.)

М-ръ Каравеловъ: Тукъ трѣба да се допълни нѣщо за годинитѣ, защото за учителски семинарии трѣба да бѣде опредѣлено, по на колко години трѣба да бѣдѣтъ ученицитѣ. Трѣба да се каже тука 16 год.

Секр. Золотовъ: (Чете:) 7) „За поддържанiе на педагогическитѣ курсове опредѣлява се сума отъ 56,000 лева.“

М-ръ Славейковъ: Именно за тѣзи два врачански и шумненски, които ще бѣдѣтъ постоянни и ако стане нужда, да се отвори и при софийската, ломската и габровската гимназии, казвамъ, че отъ тѣзи пари ще се дадѣтъ, ако се укажатъ по 10 души ученици; но ако не стане нужда нѣма да се изхарчатъ.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание спо-

редъ 7-о предложение да се отпуснатъ 56,000 лева? (Приема се.)

Секр. Золотовъ: (Чете:) 8) „Опредѣляватъ се 45 степенции за въ педагогическитѣ курсове.“ (Приема се.)

(Чете:) 9) „Въ кюстендилската реална гимназия за учебната 1881/82 год. не ще се отваря новъ по високъ класъ, а това ще може да стане въ началото на учебната 1882/83 година.“

Грънчаровъ: Азъ бихъ молилъ г-на М-ра да обисни, коя е причината, щото при началото на идущата учебна година не може да се отвори по голѣмъ класъ.

М-ръ Славейковъ: За сега както стои, не може да се отвори, но ако станатъ повече ученицитѣ ще се отвори.

Грънчаровъ: Това да се каже: „ако нѣма ученици за по горенъ класъ.“

М-ръ Каравеловъ: Ако бждатъ 5 ученика ще ги пренесемъ на друго училище, а нѣма да държимъ новъ класъ за 5 ученици.

Предсѣдатель: Който не приема 9-о предложение както се прочете да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Секр. Золотовъ: (Чете:) 10) „За направяние здание за реална гимназия въ Ломъ опредѣляватъ се 70,000 лева.“

М-ръ Каравеловъ: Тамъ има, както знаете, едно голѣмо здание, което е правено въ време на окупацията, но това здание съвършено не е приспособимо за училище. Именно не е здраво. То може да бжде правителственъ домъ. Работата е, че правителственитѣ ученици не живѣятъ въ него, а живѣятъ по къщитѣ; когато ученицитѣ сж обизани да преминуватъ по голѣмата частъ отъ времето си въ самото си здание. За това да се направи едно ново училище съ голѣмъ дворъ и градина, а съществуващото здание може да стане за телеграфъ, поща, казначейство, финансови чиновници, мировий съдъ и пр.: тъй щото ще стане трампа: градътъ ще хариже училището си на правителството, а правителството ще даде пари, за да се направи ново училище.

Предсѣдатель: Който не приема 10-о предложение да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Секр. Золотовъ: (Чете:) 11) „Отъ заможни ученици въ първий, вторий и третий классове въ правителственнитѣ учебни завѣдения, взима се за всѣко полугодие училищна платка отъ седемъ лева. Отъ ученици въ по горни классове, взима се за всѣко полугодие по десетъ лева.“

Ученици, които сж бѣдни, освобождава ги отъ плащане училищна платка — или на половинъ или съвсѣмъ — учителския съвѣтъ на надлѣжното училище.

Суммата събрана отъ училищната платка упо-

трѣбва се за набавяние учебни пособия за училището, при което е събрана. Една третя частъ отъ цѣлата събрана сума, може да се употребѣи за подпомагане на бѣдни ученици отъ същото училище.“

Стамболовъ: Менѣ се струва, че тоя членъ ще бжде по добъръ, ако се предостави тозъ въпросъ за бѣдни ученици да се рѣшава отъ учителскитѣ съвѣти. Не струва даже да се пише толкозъ много. (Гласове: съгласни!)

М-ръ Каравеловъ: Нѣмамъ нищо противъ това, но трѣба да се научатъ тѣзи, които придобиватъ по високо образование, да плащатъ нѣщо.

Грънчаровъ: И сега, до колкото зная, въ тѣзи по високи правителствени училища има наредено да плащатъ онѣзи, които сж по заможни по 20 фр.; но тия пари не сж употребявани за вътрѣшни пособия, но сж употребявани за купуване книги на бѣднитѣ ученици. За това ми се вижда, че оставената само $\frac{1}{3}$ частъ за подпомагане на бѣдни ученици е твърдѣ малко. Да се купуватъ книги за училищна библиотека или други инструменти съ тия пари не може да се помогне на всичкитѣ нужди, отъ колкото ако се употребеше всичката сума за подпомагане на бѣдни ученици. За това предлагамъ, щото всичката сума да си остане за бѣднитѣ ученици.

М-ръ Каравеловъ: Нѣка си остане така, както е, защото главния недостатъкъ въ всичкитѣ наши училища е че въ ни едно училище нѣма библиотека. Въобразявамъ си, че пикой человекъ, който е училъ, не ще каже, че тя не е потрѣбна. Азъ когато съмъ пътувалъ, нийдѣ не съмъ видѣлъ свѣтни географически карти. Ако е имало нѣйдѣ, тѣ сж допотопни, а други нийдѣ не съмъ видѣлъ. Физически кабинети сжко и библиотека нѣма нийдѣ. А така не се преподава и така не се учатъ хора; а за бѣднитѣ ученици има други срѣдства да имъ се подпомогне. Има степенции, а книги хората могатъ да си купуватъ. За това нѣка си остане така, защото за съдържане на всѣко мѣсто по една училищна библиотека, всѣка година ще трѣбать най малко по 2—3 хиляди франка да се харчатъ.

Стамболовъ: Азъ не казахъ за употребление на суммата, но само да се не пише на М-вото за всѣки 7 или 8 фр., но да го рѣши учителскій съборъ. (Гласове: съгласни.) Ако се употребяватъ тѣзи пари, то се разбира, че на богати ученици нѣма да разрѣши учителскій съвѣтъ.

М-ръ Каравеловъ: Съгласенъ съмъ.

Грънчаровъ: Ако не всичката сума, а то по крайнѣй мѣрѣ, половината да се остави за бѣдни и сиромаси ученици. Не зная, да ли 500 фр. ще постъпятъ въ едно училище, и отъ това нѣма да се подпомогне бюджетътъ на училищата. Има

много бѣдни ученици, на които по крайнѣй мѣрѣ трѣба да се купуватъ книги. Особенно въ Кюстендилъ има много такива ученици, на които се купуватъ и книжа и дрѣшки отъ такива пари.

М-ръ Каравеловъ: Ние нѣмаме срѣдство да помогнемъ на всичкитѣ градове. Ние не сме отпуснали нищо за Видинъ, Русчукъ или Варна. Нищо не сме направили за тѣхъ, защото на всѣкий единъ градъ не можемъ да направимъ всичкитѣ благодѣяния. Тѣй сѣщо и на всичкитѣ бѣдни да купуваме книги и това се не може. Библиотеки трѣбать, ако искате да имаме добри ученици, или добри учители, трѣба да имаме книги и карти, защото допотопнитѣ карти не можтъ вече да се употрѣбляватъ.

Предсѣдатель: Който не приема 11-й членъ съ поправката направена отъ г-на Стамболова да си дигне ржката. (Никой не дигна.) Прието.

Секр. Золотовъ: (Чете:) 1) „За издаване списание на Книжвеното дружество въ София, дава се помощъ отъ 12,000 лева“.

М-ръ Каравеловъ: Ние имаме тука едно общество подъ име „Браилско Дружество“, което си има единъ капиталъ, предполага се номиналенъ капиталъ до 217,000 фр., но дѣйствително въ ржцѣ сѣ само до 20,000 фр., и още 20,000 фр. които мислимъ да получимъ. Другитѣ да ли ще се получатъ или не, не знаемъ. Но трѣба за напредъ да стане единъ журналъ отчасти учебенъ, отчасти ученъ, който за да се издава безъ субсидия, едва ли ще бѣде възможно. А да харчимъ онзи капиталъ, не бихъ желалъ. За това да не го закачаме преди да љберемъ всичко, а слѣдъ като го съберемъ да се харчатъ само процентитѣ. До когато се събержтъ паритѣ, до тогава журналътъ трѣба да има капиталъ; тѣй щото на първо време безъ субсидия не може да се предприеме нищо.

Предсѣдатель: Приема ли Нар. Събрание 12-й членъ? (Приема.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Послѣ това на дневенъ редъ иде законопроектътъ за смѣтната палата. Моля г-на докладчика на комиссията да заеме мѣстото си.

М-ръ Каравеловъ: За инспектори нѣмаме предложение. Говорѣ се само, че ще да има време да се изработи и за тѣхъ нѣщо; а предложение нѣма.

Дюкмеджиевъ: Азъ не зная и не чухъ нищо въ предложенията за самоковското богословско училище.

М-ръ Славейновъ: Нѣма никакво предложение за това, защото дѣйствително ще се направи споредъ завѣщанieto. Тоже ще се изиска нѣкаква ассигнация отъ Нар. Събрание. Споредъ завѣщанieto на покойний Авксентия, така и по желанието на Рилскій манастиръ, онова, което се може, ще бѣде. Сега

нѣма да бѣде семинария въ началото, но на три-классно училище въ Самоковъ ще се приложатъ 1 или 2 години за богословски науки. Но нѣма нищо за това, ако Нар. Събрание ассигнува сега или да го остави при бюджета.

Докладчикъ Д-ръ Антоновъ: Този законъ състои само отъ 9 члена, тѣй щото комиссията не е направила капитални измѣнения, само е прибавила 2 члена и 2 алинеи на 4-й членъ. За това и не се печата доклада.

Предсѣдатель: Какъ желае Нар. Събрание: исцѣло ли да се чете докладътъ или членъ по членъ? (Гласове: членъ по членъ.) Който не желае членъ по членъ да се чете да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докладчикъ: (Чете:) „Законъ за Върховната смѣтна палата“.

М-ръ Каравеловъ: „Върховна смѣтна палата“ е казано и въ Конституцията.

Предсѣдатель: Приема ли Нар. Събрание заглавието, така както се прочете? (Приема се.)

Докладчикъ: (Чете:)

1. Върховната смѣтна палата контролира изпълнението на бюджета по всичкитѣ отрасли на управлението (ср. § 105 конст.)

Нѣма никакво измѣнение.

М-ръ Каравеловъ: Тука „105“ е погрѣшка. Трѣба да се прибави „пунктъ 6“.

Предсѣдатель: Който не приема 1-й членъ, както е въ законопроекта да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докладчикъ: (Чете:)

2. Върховната смѣтна палата състои отъ предсѣдатель, петъ члена, дѣлопроизводителъ и канцелярия по штата.

Въ тоя членъ има само това измѣнение, че намѣсто 6 члена турено е 5 члена.

Предсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой да говори?

М-ръ Каравеловъ: Азъ бихъ молилъ за дѣлопроизводителя, че може да се прибави, че е членъ. Тогава ще бѣджтъ 7 члена. Трѣба да туримъ „членъ дѣлопроизводителъ“ и той трѣба да има гласъ. Ще бѣджтъ 5 члена и членъ дѣлопроизводителъ, който е като секретаръ тѣхенъ, но трѣба да има и той гласъ.

Наумовъ: Желателно е да ни каже г-нъ докладчикъ, по коя причина сѣ смалени членовѣтъ отъ 6 на 5?

Докладчикъ: По тая причина, защото когато ще се рѣшава нѣкой въпросъ по вишегласие, трѣба да бѣджтъ 7 гласа за да стане вишегласие на едната или другата страна. Освѣнтъ това, така се скратяватъ още повече разносикитѣ. И тѣй споредъ послѣдната редакция върховната смѣтна палата състои отъ предсѣдатель, 5 члена и дѣлопроизводителъ.

Председателъ: Който не приема 2-й чл. споредъ послѣдната редакция да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докладчикъ: (Чете:)

3. Председателя, членоветъ и дѣлопроизводителя по представление отъ Министерския Сѣвътъ се назначава отъ Князя за три години.

Нѣма никакви измѣнения.

Лазаръ Дуновъ: Тукъ до колкото се види, твърдѣ явно се разбира, че Мин. Сѣвътъ ще назначава тѣзи лица. Споредъ мене тѣзи лица трѣба да се избиратъ отъ Нар. Сѣбрание.

М-ръ Каравеловъ: Азъ зная че имаме Конституция, която говори, че всички длъжностни лица се назначаватъ отъ князя по предложение на М-вото. Сега за онова, че има въ нѣкои мѣста, като напр. въ Белгия, гдѣто се назначаватъ членоветъ на контролната палата отъ Нар. Сѣбрание, има да заблѣжа, че тамъ го предписва Конституцията. Тамъ е казано за върховний сѣдъ и за смѣтната палата, че Сѣбранието избира кандидати, които послѣ се назначаватъ; а у насъ това го нѣма. Друго е за да бѣдѣтъ независими; за това не може да ги смѣнява М-вото, ако се веднажъ назначатъ. Комисията е прибавила, че трѣба да се иска рѣшение отъ Нар. Сѣбрание. Противъ това нѣмамъ нищо; защото ако се съгласи Нар. Сѣбрание, тогава ще ги измѣняваме.

Докладчикъ: Слѣдующий членъ обяснява първий и като го прочетѣ, мисля, че препирнитѣ ще се прекратятъ. (Чете:) 4. „Цѣлия сѣставъ на върховната смѣтна палата или всѣкий единъ отъ членоветъ ѝ не могатъ да бѣдѣтъ смѣняеми въ растояние на три години отъ назначението имъ, освѣнъ по указано недовѣрие отъ страна на правителството или на Нар. Сѣбрание, но и въ двата случая по рѣшението на послѣдното“.

Лазаръ Дуновъ: Тукъ азъ не казахъ че ще покажемъ недовѣрие, като искамъ да се избиратъ отъ Нар. Сѣбрание; но тука, когато правимъ всичкитѣ закони, не ще бѣде нищо, което противорѣчи на Конституцията. Но все-таки Нар. Сѣбрание трѣба да знае, какви лица се назначаватъ. За него нѣма ли право да знае?

М-ръ Каравеловъ: Има добавка съ която съмъ съгласенъ. Азъ казахъ, че има 163 чл. отъ Конституцията, който казва, (чете го:) Тѣ сж правителствени длъжности. Белгийската Конституция говори съвършено другояче. А въ Франция, Германия и Италия все се назначаватъ отъ главата на държавата и сж незамѣняеми. Азъ бихъ турилъ [да бѣдѣтъ незамѣняеми, но понеже нѣма хора, които на пълно да могатъ да оправдаватъ довѣрието на Нар. Сѣбрание, турихъ го три години, за да бѣдѣтъ гаран-

тирани, щото ни единъ Министръ да не може да ги смѣнява, или ако види, че сж лоши съ съгласието на Нар. Сѣбрание да ги смѣнява. Тѣй сжщо и Нар. Сѣбрание ако не му се представятъ смѣткитѣ ще ги смѣнява; но ако Нар. Сѣбрание не искаже никакво недовѣрие къмъ тѣхъ, то нѣма да ги смѣняваме никога.

Св. Радевъ: Преди два или три дена, когато се раздаде този законопроектъ и когато видѣхме всинца, че тукъ се говори за назначаване кандидати за членове на контролната палата, чухъ отъ нѣкои депутати, че казаха: защо е това и въ сжщото време се говореше, че е станала погрѣшка.

М-ръ Каравеловъ: Азъ не съмъ говорилъ, че това е станало по погрѣшка, защото за такъвъ, важенъ въпросъ не можемъ да представимъ законопроектъ, безъ да заблѣжимъ такава блѣжка. Нар. Сѣбрание има пълна гаранция за това. Азъ съмъ съгласенъ, че трѣба да бѣдѣтъ гарантирани и да не можемъ да ги измѣняваме, догдѣто не се съгласи Нар. Сѣбрание.

Второ Нар. Сѣбрание има право да каже, че не сж за тая работа и тогава ще се измѣнятъ. Но нашата Конституция говори, че всичкитѣ длъжностни лица се назначаватъ отъ Князя. Въ Франция нѣма това. Тамъ ги назначава Грети, който не е князь, но президентъ. Въ Италия и Гърция тоже се назначаватъ отъ главата на държавата, а ние въ нашата Конституция сме казали, че Князя има право да назначава лица за всичкитѣ правителствени длъжности, и на това трѣба да се държимъ.

Лазаръ Дуновъ: Тогава не настоявамъ, но само ще кажа, че отъ тая смѣтна палата излиза, толкова полза, както и да я нѣмахме презъ двѣтъ години. Не трѣба я и за напредъ.

М-ръ Каравеловъ: Не е истина. Азъ много жала, че депутати говорятъ това. Азъ ви дадохъ цѣлъ купъ смѣтки, а хората които разбиратъ да четатъ, могатъ да ги прочетатъ. Кой казва, че не сж дадени смѣтки? Азъ ви дадохъ смѣтки. (Гласове: дадени сж!) Смѣтки сж дадени и не се бойте, че ще правимъ така, да скриваме смѣткитѣ.

Симиловъ: Азъ не виждамъ тука нищо нито противъ Конституцията, нито нѣщо, че ще загуби Камарата, ако се назначаватъ отъ правителството. Защото 4-й чл. казва, че като дойдемъ тукъ — макаръ, че ги назначава М-вото — можемъ да искажемъ недовѣрие; но самото М-во не може да ги смѣни безъ нашето съгласие; а ние всѣкога можемъ да ги смѣнимъ.

М-ръ Каравеловъ: Азъ бихъ се съгласилъ да говорите за кандидати, но това ще бѣде може би противъ Конституцията. Хора за контролната палата тѣй лѣсно се не намиратъ. Ако днесъ ме питате,

азъ но съвѣсть ви казвамъ, че не мож да ги кажа.

Лазаръ Дуковъ: Азъ не казахъ, че тѣзи смѣтки не сж дадени; тѣ се дадоха; но азъ колкото разбирамъ, тѣ ще контролиратъ състава на всѣко едно министерство. (Гласове: охо! смѣхъ.) Сега азъ казвамъ: какъ тѣ, ще контролиратъ министерството когато то ги назначава.

М-ръ Каравеловъ: Никакво Министерство не могатъ да контролиратъ, но Нар. Събрание само го контролира. Тѣ ще контролиратъ смѣтките, а не министерствата. Тѣ ще глѣдатъ, да ли се харчатъ суммитъ съобразно съ този законъ. Ето това! А кои сж тѣзи контролери, които контролиратъ министерството? — Това сж князътъ и Нар. Събрание.

Стамболовъ: Това което искатъ нѣкои г-да, съ: правото, което се дава въ 4-й чл., се достига; защото ние като си имаме работа, то не можемъ да преглѣдваме смѣтките и не можемъ да видимъ какъ се харчи бюджета и да ли всичко се харчи тѣй както е опредѣлено. Ние преглѣдваме смѣтките на контролната палата, а тя преглѣдва какъ харчатъ паритъ министерствата. А никакъ не контролира „състава на министерствата.“ Това е таквоя дивно нѣщо, което не се разбира. (Веселостъ.) Зарадъ туй щомъ имаме това право, цѣльта се постига. Може бити ще се появи нѣкой пътъ съмнѣние, че контролната палата не е представила смѣтките както трѣба; тогава ще се избере една комисия, която ще разглѣжда смѣтките и ще каже на Нар. Събрание, че е злоупотребила контролната палата туй и туй и тогава Нар. Събрание може да каже, че трѣбать други по вѣрни хора. Ако би даже ние да ги изберемъ, ще ли бжде по добро? — Нѣматъ ли вѣра — падатъ, иматъ ли вѣра — стоятъ. Тукъ даже и широко право не се дава. Тѣ сж единъ видъ чиновници, както и чиновниците въ кассацията и трѣба да се свалятъ само тогава, когато има фактъ. Тѣ трѣба да бждатъ такива, на честността на които сме убѣдени всинца.

Нѣкои г-да, които първи пътъ сж чули какво е контролна палата, когато сж чели Конституцията, сега когато се представи проектъ за нея, обичатъ на дълго и широко да приказватъ за нея, но какво значение може да се даде на тѣхните думи, може пакъ Нар. Събрание само да рѣши.

Свящ. Радевъ: Азъ мисля, че комисията когато се избра, бѣше се чуло такова нѣщо, т. е. да се избиратъ отъ Нар. Събрание, безъ да се е говорило за това повече.

М-ръ Каравеловъ: Азъ не зная, кой е говорилъ, и ако да се е говорило азъ ще възразя противъ това. А щото и да се е говорило, азъ съмъ обязанъ да защитавамъ Конституцията и да вардя правата на Нар. Събрание; но правата, които при-

надѣждатъ на короната, пакъ съмъ обязанъ да ги вардя. За това на основание на членътъ отъ Конституцията искамъ това. Азъ знаи, че членоветъ на контролната палата се назначаватъ отъ Н. Височество.

Грънчаровъ: Азъ бѣхъ първий, който при внасянието на законопроекта въ Нар. Събрание казахъ, че членоветъ на върховната смѣтна палата трѣба да се избиратъ отъ Нар. Събрание, но при разглѣжданието на законопроекта въ комисията се видѣ, че Нар. Събрание — сега за сега ако да се покаже нужда да се избиратъ, — се поставя въ такова трудно положение, щото не може да намѣри таквиъ хора, щото би паднало да се избере нѣкой който не би отговарялъ на назначението на длъжността и би билъ нѣкакъ въ вреда на самата длъжностъ. Но комисията за да гарантира отъ една страна и Нар. Събрание и служащите въ върховната смѣтна палата, тѣй щото да нѣматъ никакъвъ страхъ, но да вършатъ всичко чисто и съвѣстно, е поставила гаранции въ 4-ий членъ, който е прибавила. Нар. Събрание може утрѣ, когато контролната палата предлага своите смѣтки на Н. Събрание да искаже, че нѣма довѣрие въ тѣзи чиновници и тѣ падатъ веднага. А отъ друга страна пакъ Министерството не може да промѣни ни единъ отъ тѣзи членове безъ съгласието на Нар. Събрание. Слѣдователно тая, гаранция е доста добра. (Гласове: исчерпано е!) Мисля, че Нар. Събрание ще приеме този членъ слѣдъ тѣзи обяснения.

М-ръ Каравеловъ: Азъ пакъ ще кажа съ малко думи, че това е временъ законъ. Всички казаха, да се придържаме на Конституцията, и азъ казахъ що говори 163-й чл. отъ Конституцията и прието. Гаранцията, която е дадена на Нар. Събрание, е по голѣма, отъ колкото да ги избира само. Но сега ние до нѣкоя извѣстна степенъ сме убѣдени че ще бждатъ смѣтките добри! Ако не вѣрвате можете да назначите анкета и да се свърши работата.

Лазаръ Дуковъ: Азъ може да съмъ казалъ съ грѣшка „всичкия съставъ на М-вата.“ Азъ това разбирамъ така: когато ний отпусваме кредитъ за училища, пѣтища и др. под. за такива нѣща, тѣ ще даватъ смѣтка; но азъ като имахъ такова убѣждение, бѣхъ свободенъ да си го кажа и тѣзи отъ г-да предговорившиятъ, които сега ставатъ и казватъ, че това не е така, и тѣ иматъ своето убѣждение. По нататъкъ нѣма да обяснявамъ, но азъ имахъ такова убѣждение и настоявамъ на него.

Предсѣдатель: Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори още? (Не желае.) Който не приема 3-й членъ, както е въ законопроекта да си дигне ржката. (Никой не дигна.) Прието.

Докладчикъ: (Чете: 4.) „Цѣлия съставъ на

върховната смѣтна палата, или всѣкий единъ отъ членоветъ ѝ отдѣлно, не могатъ да бждатъ смѣняеми въ разстояние на три години отъ назначението имъ, освѣнъ по указано недовѣрие отъ страна на правителството или на Нар. Събрание; но и въ двата случая по рѣшението на послѣдното.“

Предсѣдатель: Който не приема 4-й чл. когото е прибавила комиссията да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докладчикъ: (Чете:).

5. Служащитъ въ върховната смѣтна палата не могатъ да бждатъ членове на Народното Събрание, нито пакъ да занимаватъ каквато и да е друга служба.

Комиссията е прибавила на тоя членъ нѣколко алинеи, тъй щото споредъ комиссията тоя членъ става така:

(Чете:) 5 „Служащитъ въ върховната смѣтна палата, не могатъ да бждатъ членове на Нар. Събрание, нито пакъ да занимаватъ, каквато и да е друга държавна или общественна служба.

Тъ не могатъ да вършатъ сами, или чрезъ съдружници, никаква търговска или спекулативна работа, било частно, било съ правителството.

Тъ не могатъ да бждатъ роднини по кръвъ и сватовщина до четвърта степенъ, нито помежду си, нито съ нѣкого отъ министритъ, които сж ги представили за назначение.“

М-ръ Каравеловъ: За послѣдната алинея бихъ желалъ да се каже „съ Министра на Финанситъ и съ предсѣдателя на Мин. Съвѣтъ.“, защото ако остане за всичкитъ министри, то е страшно ограничение.

Докладчикъ: Тука е казано само при назначението имъ „нито съ никого отъ министритъ, които сж ги представили за назначение“; но защото тѣ не могатъ да бждатъ смѣняеми за 3 години, а М-вото може да бжде смѣняемо, значи, че ако и да стане друго М-во, тѣ могатъ да си останатъ.

М-ръ Каравеловъ: Азъ бихъ желалъ да неограничаваме всичкитъ родственици на другитъ министри, които нѣматъ нищо общо съ контролната палата.

Докладчикъ: Отъ всичкитъ министерства има смѣтки да контролиратъ.

М-ръ Каравеловъ: Азъ виждамъ, че страшно недовѣрие господствова у насъ. Ако иска единъ да скрие и другъ да скрие, то и дявола не може да вземе смѣтка. Тръба да имаме малко довѣрие на честността на хората. Вие знаете, че по желѣзнитъ пѣтица, правителствата правятъ комиссий за смѣткитъ, а не могатъ да се вземжтъ никакви смѣтки. Но ако щѣте може да се приеме това. (Гласове: прието.)

Предсѣдатель: Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори още върху чл. 5-й. (Не желае.) Който не приема чл. 5-й както е редактиранъ отъ комиссията да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докладчикъ: (Чете чл. 6 споредъ проекта 5-й.)

6. Отчетнитъ вѣдомости и книги на всичкитъ правителствени учреждения заедно съ приходо-расходнитъ документи слѣдъ разгѣждането имъ по установения редъ отъ Министерството на Финанситъ, внасятъ се въ Върховната смѣтна палата за провѣряване.

Тука има само една прибавка при думитъ: „приходорасходнитъ оправдателни документи“, думата „оправдателни“ е прибавена.

М-ръ Каравеловъ: Съгласенъ съмъ.

Предсѣдатель: Който не приема тозъ членъ както е допълненъ отъ комиссията да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докладчикъ: При тоя членъ комиссията е прибавила новъ членъ, който става 7-й. Именно тозъ. (Чете:)

Чл. 7. Върховната смѣтна палата има право да кореспондира непосредственно съ всичкитъ правителствени учреждения въ Княжеството и да иска отъ тѣхъ разни разяснения върху приходо-расходнитъ смѣтки.

М-ръ Каравеловъ: Азъ бихъ само желалъ да обявя на М-ра на Финанситъ, че това и това се иска отъ еди-кое учреждение.

Предсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой да говори? (Не). Който не приема 7-й чл. както е направенъ отъ комиссията да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докладчикъ: (Чете:)

Чл. 8. При провѣряването на смѣткитъ, върховната смѣтна палата ако намѣри нѣкакво злоупотребление, възбужда съдебно преслѣждане противъ виновнитъ чрезъ надлъжното Министерство. (Приема се.)

(Чете:)

Чл. 9. Върховната смѣтна палата представлява на Народното Събрание подробенъ отчетъ за изпълнението на бюджета, ако тоя послѣдния е вече ликвидиранъ. (Приема се.)

(Чете:)

Чл. 10. Ако ли бюджета не е още ликвидиранъ, върховната смѣтна палата представлява подробенъ отчетъ само за изпълненитъ статии.

Комиссията е прибавила само: „представлява подробенъ отчетъ“, вмѣсто: „подробни отчети.“

М-ръ Каравеловъ: Съгласенъ съмъ да бжде всичко подробно, защото бюджетътъ се смѣта до 1-й Януарий и до половината на Декемврий ще се приготви всичко, само половина мѣсець ще остане, така щото почти всичко ще бжде свършено.

Предсѣдатель: Който не приема 10-й чл. съ

добавката на комиссията да си дигне ръката. (Никой не дигна.)

Докладчикъ: (Чете):

Чл. 11. Върховната смътна палата заедно съ Министерството на Финансите е длъжна да изработи подробен уставъ за реда на контрола и дѣлопроизводството.

Забѣлѣжка. Тоя уставъ, като се утвърди отъ Князя, влиза въ сила, до като се внесе въ Народното Собрание за окончателно разглеждане и одобрение.

Комиссията нѣма никаква забѣлѣжка.

М-ръ Каравеловъ: Контролната палата трѣба да има правилникъ, по който да контролира всѣко учреждение отдѣлно, но той ще се изработи по лека лека, защото да контролирашъ, какъ се правятъ пѣтица, какъ болници и пр. това ще сж разни нѣща. Значи трѣбать разни правилници.

Председателъ: Желаетъ ли нѣкой да говори? (Не). Който не приема 11-й чл. както си е въ проекта да си дигне ръката. (Никой не дигна.) Прието.

Докладчикъ: (Чете): „Щата за служащите въ върховната смътна палата.“

М-ръ Каравеловъ: Да остане това до когато се вотира бюджета, защото трѣба да бжде нѣкаква съразмѣрностъ. Ако искате да скратите на началниците отдѣления въ М-вото на Финансите, то тѣ всички ще влизатъ въ контролната палата, нѣма да останатъ при Министерството.

Председателъ: Тогава да се прочете законътъ исцѣло.

Докладчикъ: (Чете):

ЗАКОНЪ

за върховната смътна палата.

1. Върховната смътна палата контролира изпълнението на бюджета по всичките отрасли на управлението (ср. § 105 конст. п. 6.)

2. Върховната смътна палата състои отъ председателъ, петъ члена, членъ дѣлопроизводителъ и канцелария по щата.

3. Председателя, членоветъ и дѣлопроизводителя по представление отъ Министерския Съвѣтъ се назначаватъ отъ Князѣтъ за три години.

4. Цѣлия съставъ на върховната смътна палата или всѣкий единъ отъ членоветъ и отдѣлно не могатъ да бждатъ смѣняеми, въ разстояние на три години отъ назначението имъ, освѣнъ по указано недовѣрие отъ страна на правителството или на Нар. Собрание, но и въ двата случая по рѣшението на послѣдното.

5. Служащите въ върховната смътна палата не могатъ да бждатъ членове на Народното Собрание, нито пакъ да занимаватъ каквато и да е друга държавна или обществена служба.

Тѣ не могатъ да вършатъ сами, или чрезъ съдруж-

ници, никаква търговска или спекулативна работа, било частно, било съ Правителството.

Тѣ не могатъ да бждатъ роднина по кръвъ и сватовщина до четвърта степенъ, нито помежду си, нито съ нѣкого отъ министрите, които сж ги представили за назначение.

6. Отчетните вѣдомости и книги на всичките правителствени учреждения заедно съ приходо-расходните оправдателни документи слѣдъ разглежданието имъ по установения редъ отъ Министерството на Финансите, внасятъ се въ върховната смътна палата за провѣряване.

7. Върховната смътна палата има право да кореспондира непосредствено съ всичките правителствени учреждения въ Княжеството и да иска отъ тѣхъ разни разяснения върху приходо-расходните смѣтки.

8. При провѣряването на смѣтките, върховната смътна палата ако намѣри нѣкакво злоупотребление, възбужда съдебно преслѣждане противъ виновните чрезъ надлѣжното Министерство.

9. Върховната смътна палата представлява на Народното Собрание подробенъ отчетъ за изпълнението на бюджета ако тоя послѣдния е вече ликвидиранъ.

10. Ако ли бюджета не е още ликвидиранъ, върховната смътна палата представлява подробенъ отчетъ само за изпълнените статии.

11. Върховната смътна палата заедно съ Министерството на Финансите е длъжна да изработи подробенъ уставъ за реда на контрола и дѣлопроизводството.

Забѣлѣжка. Тоя уставъ като се утвърди отъ Князя, влиза въ сила, до като се внесе въ Народното Собрание за окончателно разглеждане и одобрение.

Председателъ: Има ли нѣкой да забѣлѣжи нѣщо исцѣло?

Лазаръ Дуковъ: Азъ мисля, че трѣба да се прибави единъ членъ или да се направи бѣлѣжка така: „не може да бжде членъ онзи, който е билъ Министръ преди истичанието му на едногодишенъ срокъ отъ отчислението му.“ (Гласове: защо? Други гласове: мотивитѣ!) Мотивитѣ се виждатъ. Може да е най добръ единъ министръ, но все-таки слѣдъ като стане членъ въ контролната палата, може да се покаже, че той е билъ единъ не добръ; тогава кой ще открие неговата вина? За това въ разстояние на една година — въ което време ще му се преглѣдатъ смѣтките — да не може да става членъ, а подиръ това може да пристѣпни. Може и послѣ пакъ да бжде Министръ. За това не ще да вреди нищо.

Председателъ: Има ли 5 души да поддържатъ това предложение? (Има).

Райчо Поповъ: Нѣмамъ азъ да предлагамъ нищо, само има да кажа, че като третия членъ гласи, че по предложението на Мин. Съвѣтъ ще се назначаватъ отъ Н. Височество.

Председателъ: (Прекъсва го). Азъ мисля, че

когато се вотираше членътъ, вие бѣхте тука. Сега трѣба да говорите, или върху редакцията, или върху предложението на г-на Лазара Дукова.

Райчо Поповъ: Г-да (Гласове: на предмѣта!) Само ще помоля г-да Министритѣ, да представятъ по добри хора. (Веселостъ).

Предсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой да говори върху предложението на г-на Лазара Дукова? (Не желаетъ).

Давамъ на вотирание исцѣло законътъ: приема ли Нар. Събрание прочетения исцѣло законъ за Върховната Смѣтна Палата? (приема). Който не приема да си дигне ръката. (Никой не дигна). За сега заседаниеето се затваря. На дневния редъ утрѣ ще слѣдва остатъка отъ днешния дневенъ редъ.

(Конецъ въ 5 ч. и 45 мин.).

Предсѣдатель: **Н. Сукнаровъ.**

Подпредсѣдатели: { **С. Стамболовъ.**
Т. Пановъ.

Секретари: { **Ив. Даневъ.**
Хр. Баларевъ.
В. П. Золотовъ.
Хр. Бръснаровъ.
П. Станчовъ.
Хр. Грънчаровъ.
Райчо Поповъ.
В. Радославовъ.

Управитель на стенографическото бюро **А. Безеншекъ.**